

LR Teisingumo ministrei M.Vainiūtei
LR Finansų ministrui V.Šapokai
LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrui L.Kukuraičiui
LR Sveikatos apsaugos ministrui A.Verygai
LR Vidaus reikalų ministrui E.Misiūnui

2018 m. sausio 2 d.
Nr. NSMOT 18/01/02

DĖL CPK STRAPSNIŲ, SUSIJUSIŲ SU SKOLŲ IŠIEŠKOJIMU IŠ FIZINIŲ ASMENŲ, PAKEITIMŲ

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (toliau – Tinklas) ir Koalicija „Galiu gyventi“ (toliau – Koalicija) prieš 2018 sausio 3 d. vyksiantį Vyriausybės pasitarimą dėl Civilinio proceso kodekso 570, 629, 631, 663, 668, 688, 689, 736, 739, 746 ir 749 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Darbo kodekso 150 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų kviečia Vyriausybės narius palaikyti Teisingumo ministerijos parengtus siūlymus.

Ypač norime atkreipti dėmesį į CPK 736 straipsnio pakeitimo būtinumą. 2016 m. Tinklas, bendradarbiaudamas su Vilniaus universitetu, atliko studiją „Skurstančių žmonių įsiskolinimų ir jų priverstinio išieškojimo per antstolius problema Lietuvoje“¹. Iš 53 apklaustų nevyriausybinių organizacijų atstovų iš visos Lietuvos tik 5 proc. teigė, jog jų klientai neturi įsiskolinimų. Vienas iš tyrimo tikslų buvo išsiaiškinti, ar dabar galiojanti įsiskolinimų grąžinimo tvarka sudaro realias sąlygas grąžinti skolas žmonėms. Į klausimą, kokiai daliai Jūsų klientų per pastaruosius metus pavyko sėkmingai išspręsti skolų problemą / arba problema yra sėkmingai sprendžiama, net 39,6 procentų respondentų atsakė, kad **tik iki 10 procentų klientų problema yra sėkmingai sprendžiama, t. y. skolos yra grąžinamos**. Net 26,4 procentai apklaustųjų teigė, kad 80-100 procentų jų klientų įsiskolinimo problemos nėra išsprendžiamos. Tai reiškia, kad **didelė dalis skurstančiųjų skolų kreditoriams negrąžina**. Didžiosios dalies klientų (beveik 90 procentų) **pagrindinis pajamų šaltinis yra socialinė pinigine parama**. Respondentai taip pat buvo kviečiami atsakyti, kokios jų nuomone, yra pagrindinės priežastys, dėl kurių įsiskolinimų turintys klientai nedirba legaliai. Pagal procentinę dažnį, labiausiai skolas grąžinti demotyvuoja **dideli atskaitymai iš darbo užmokesčio arba bendra skolų suma (75 proc.)**, taip pat įsiskolinę žmonės mano, kad iš pašalpų arba nelegalių pajamų gyventi labiau apsimoka (64 proc.). Su įsiskolinimus turinčiais asmenimis dirbantys specialistai teigia, kad žmonėms neapsimoka legaliai dirbti. „*Žmogus pradeda dirbti, (...) darbdaviui parašo, kad žmogus yra skolingas, darbdavys vietoj algos išmokėjimo darbuotojui privalo pervesti antstoliams. Ir šita vieta labai sudėtinga. (...) nėra prasmės jam dirbti, (...) paprasčiausiai jis pradeda dirbt nelegaliai.*“

2017 m. Tinklo užsakymu buvo atliktas tyrimas „Sunkiai integruojamų į darbo rinką asmenų užimtumo didinimo galimybių tobulinimas“² (tyrimą parengė dr. Sandra Krutulienė, dr. Arūnas Pocius, dr. Boguslavas Gruževskis, dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, programuotojas R. Junevičius). Iš tyrimo dalyvavusių 557 respondentų (sunkiai į darbo rinką integruojamų asmenų) **net 63,5 nuošimčių teigė, jog jų norą įsidarbinti paskatintų mažesni atskaitymai nuo darbo užmokesčio antstoliams**.

---

¹ 2017. Skurstančių žmonių įsiskolinimų ir jų priverstinio išieškojimo per antstolius problema Lietuvoje. Prieiga per internetą: <https://goo.gl/woCcin>

² 2017. Sunkiai integruojamų į darbo rinką asmenų užimtumo didinimo galimybių tobulinimas. Prieiga per internetą: <https://goo.gl/kNpYA6>

Todėl **palaikome siūlymus mažinti išskaitas iš darbo užmokesčio ir pritariame Teisingumo ministerijos siūlymui LR CPK 736 straipsnio 1 dalyje nustatytus išskaitų dydžius keisti į 20 procentų, jei asmuo turi dvi ar daugiau vykdomųjų bylų, taip pat – jeigu vykdomi LR CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti socialiai jautrūs išieškojimai; visiems kitiems išieškojimams nustatyti 10 procentų išskaitų dydį. Gaunantiems darbo užmokestį, viršijantį MMA, išskaitas sumažinti iki 50 procentų.**

Tuo pačiu atkreipiame dėmesį į kitus CPK straipsnius, kurie nėra pateikti tarp Teisingumo ministerijos siūlymų, bet kuriuos nevyriausybinų organizacijų nuomone būtina keisti, siekiant užtikrinti pažeidžiamiausių visuomenės grupių interesus:

1. Minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD, pagal SADM ministro 2017 gegužės 10 d. įsakymą nr. AI-236) taikymas.

LR CPK 739 straipsnis nurodo, iš kokių skolininko pajamų negalima daryti išskaitų. Manome, jog tai ar išskaitos atliekamos ar ne, turi priklausyti ne nuo to, iš kur pajamos gaunamos, o nuo jų sumos, todėl **siūlome CPK 739 straipsnį papildyti, įtraukiant MVPD:**

Iš leistinių išieškoti pajamų galima išieškoti tik iš tos sumos, kuri viršija MVPD.

Šis dydis šiuo metu sudaro 238 €. Remiantis Statistikos departamento vykdomo namų ūkio biudžetų tyrimo duomenimis, 15 proc. Lietuvos gyventojų pajamos sudaro mažiau nei 238 € vienam asmeniui. MVPD apskaičiavimo metodika yra įtvirtinta SADM ministro įsakymu, kuris aiškiai apibrėžia būtiniausių asmens poreikių krepšelį ir tam reikalingas lėšas bei numato pinigų sumą, reikalingą asmens minimaliems poreikiams patenkinti. Siekiant sumažinti skurdo lygį bei gylį, užtikrinti adekvačias pajamas ir orų pragyvenimo lygį visiems gyventojams, siūloma iš leistinių išieškoti pajamų leisti išieškoti tik iš tos sumos, kuri viršija MVPD. Toks ribojimas daugiausia paliestų pensijas gaunančius žmones, kurie yra viena iš pažeidžiamiausių visuomenės grupių Lietuvoje.

2. Išieškojimas iš rehabilitacijoje esančių asmenų

LR CPK 627 str. reglamentuota, kad: „Antstolis gali visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus šiais atvejais: <...> 2) skolininkui sunkiai susirgus, jeigu liga nėra chroniška, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos;“. Kaip žinia, priklausomybės ligos – tai chroniškos (lėtinės) ligos. Dažnai atvejais, priklausomybės ligomis sergantiems asmenims yra būtinas reabilitacinis gydymas, kuris yra ilgalaikis ir stacionarus. Todėl gydymo laikotarpiu asmuo negali dirbti ir tuo laikotarpiu praranda galimybę tęsti skolų grąžinimą antstoliams. Esant minėtai teisės normai, priklausomų asmenų teisė į vykdomosios bylos sustabdymą ar vykdymo veiksmų atidėjimą yra pažeista, asmenys dėl savo ligos pobūdžio yra diskriminuojami. Todėl siūlome:

- **Pakeisti LR CPK 627 straipsnio 2 punktą** ir jį išdėstyti taip:

„2) skolininkui sunkiai susirgus ar gydantis nuo priklausomybės ligų, – gavęs dokumentą iš asmens sveikatos priežiūros įstaigos ar reabilitacijos įstaigos;“

- **Pakeisti LR CPK 627 straipsnio 5 punktą** ir jį išdėstyti taip:

„5) kai yra iškeldinimo byla, jei skolininkas ar jo šeimos narys suserga ar gydosi nuo priklausomybės ligų, – gavęs dokumentą iš asmens sveikatos priežiūros įstaigos ar reabilitacijos įstaigos;“

3. Administracinės naštos mažinimas.

Ilgametė NVO patirtis su skurdą patiriančiais asmenimis rodo, kad skolų grąžinimą labai apsunkina tai, kad vieno skolininko skolas apskaito net keletas antstolių. Tarp NVO klientų yra žmonių, kurių skolų išieškojimu rūpinasi 20 antstolių. Pagal dabar galiojančią tvarką išskaitas antstoliui turi pervesti darbdavys, o jiems tai ženklus papildomas krūvis. Tinklo atlikto tyrimo* metu viena socialinė darbuotoja

---

Nevyriausybinų organizacijų
ir ekspertų koalicija

taip apibūdino situaciją: „(...) darbdaviai sužinoję, kad žmogus turi tikrai daug antstolių, patys atsisako [įdarbinti - aut. pastaba]. Ypač mažos įmonės, kurios turi tik vieną buhalterį, o žmogus turi pavyzdžiui dvidešimt antstolių, o dvidešimt antstolių tai reiškia kokių keturiasdešimt ir daugiau bylų ir ta viena vargšė buhalterė na ir turi visus atskaitymus daryti“.

Todėl siūlome papildyti **CPK 590 1str.:** *Jeigu skolininkas yra fizinis asmuo, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo pagal šio asmens gyvenamąją vietą, jo turto buvimo vietą arba jo darbo vietą.*

Prirašant:

Jei skolininko vykdomuosius dokumentus jau vykdo vienas antstolis, paskesnės bylos perduodamos tam pačiam antstoliui.

Toks CPK pakeitimas turėtų teigiamą poveikį keletu aspektų: (I) skolininkui būtų lengviau su vienu antstoliu suderinti skolos mokėjimo grafikus, sąlygas. Taip pat sumažėtų ir papildomos administracinės lėšos, o suma, skiriama skolai padengti, padidėtų. (II) Šiuo metu darbdaviai (ypač nedidelės įmonės) vengia įdarbinti skolininkus, turinčius daug bylų, kurias vykdo skirtingi antstoliai. Darbdaviui įdarbinti skolininką, turintį skolų tik pas vieną antstolį, būtų paprasčiau dėl sumažėjusios biurokratijos. (III) Šis įstatymų pakeitimas taip pat atlieptų kreditorių interesus, nes administracinė ir papildoma mokesstinė našta skolininkui ženkliai sumažėtų, o tai sudarytų sąlygas efektyvesniam skolų grąžinimui.

Taip pat norime akcentuoti, kad skolininkams, kurie turi didelių įsiskolinimų, būtina **teikti atitinkamą pagalbą**. Reikia ieškoti būdų, kaip NVO ir savivaldybės / darbo birža galėtų kartu kurti inovatyvius metodus – finansinio ir teisinio raštingumo paslaugas žmonėms, patiriantiems skurdą ir turintiems įsiskolinimų. Šuo metu Lietuvoje su skolininkais sistemingai nėra dirbama, nors žmonės dėl įsiskolinimų gali netekti net socialinio būsto ir būti išmetami į gatvę. Raginame Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos inicijuoti pagalbos įsiskolinusiems asmenims paslaugų plėtrą, įtraukiant tiek nevyriausybinių sektorių, tiek valstybės institucijas.

Koalicijos „Galiu gyventi“ direktorė

Jurgita Poškevičiūtė

NSMO tinklo direktorė

Aistė Adomavičienė

Aistė Adomavičienė 8 685 41538

Teisininkė Laura Bliujienė 8 672 15424